Stichting SBO-NH
Samenwerkende Bonden van Ouderen in Noord-Holland
ANBO ▪ KBO ▪ PCOB

Nieuwsbrief VOA - bij DIGI 9 2010

van: werkgroep VOA

1. **Erfrecht: Is er een testament nodig voor uw erfenis?**
2. **Achtergrondinformatie: beleidsmaker geeft eigen invulling aan begrip 'kwetsbare groep'**

1. Erfrecht

(Bron: @ctualiteiten van de ANBO maart en april 2010. Met dank aan VOA Remmert Pels – Heemstede voor de samenvatting en aanvullingen)

Is er een testament nodig voor uw erfenis?

De ANBO ontving veel vragen naar aanleiding van een uitzending van het televisieprogramma van Tros Radar op maart jl. In deze uitzending besteedde Radar aandacht aan erfenissen en de te betalen erfbelasting. De indruk werd gewekt dat per 1 januari 2010 de regels rondom erfrecht veranderd zijn.
Dat is echter niet het geval. Het huidige erfrecht kennen wij al sinds 2003.
De tarieven zijn echter wel veranderd!
Helaas heeft de uitzending ook tot veel misverstanden geleid.
De ANBO zet de zaken voor u nog eens op een rijtje.

- Wat is een erfenis eigenlijk
- Een erfenis zonder een testament
- Het tweetrapstestament
- Erfbelasting en het tweetrapstestament

Denkt u een testament nodig te hebben, maak dan altijd een afspraak met een notaris.

Een notaris kan u informeren wat in uw geval het beste is. U kunt daarvoor contact opnemen met de notaristelefoon, op werkdagen van 09.00 tot 14.00 uur.
Het nummer is: 0900 346 93 93 (€ 0,80 per minuut).
Houdt u er rekening mee dat het laten opmaken van een testament niet goedkoop is. De Notaristelefoon geeft u geen informatie over de tarieven die de van notarissen hanteren. Voor het opvragen van tarieven kunt u contact opnemen met een notariskantoor. Het loont de moeite te gaan 'shoppen' omdat de tarieven sterk verschillen.
Als u uw voordeel voor de erfbelasting met een testament hebt berekend, doet u er verstandig aan om daar de kosten van een testament naast te leggen.
Hebt u al een testament waarin u afspraken over rentevergoedingen hebt vastgelegd? Maak dan ook een afspraak met uw notaris. De wijzigingen in de tarieven per 1 januari 2010 kunnen ook voor u gevolgen hebben.

Wat is een erfenis?

Nalatenschap
Als iemand overlijdt, komen alle bezittingen e.d. in de nalatenschap.

De waarde van een erfenis is de som van alle bezittingen verminderd met de schulden.

Bezittingen zijn alle zaken die je in geld kunt uitdrukken, zoals een schilderij, postzegelverzameling of bankrekening. Schuld is bijvoorbeeld een openstaande hypotheek, een persoonlijke lening, of een nog niet betaalde rekening.
De erfenis heeft alleen betrekking op de bezittingen en schulden van de overledene. Was deze in gemeenschap van goederen getrouwd, dan is de erfenis de helft van de waarde van de gemeenschap van goederen.

Wettelijke verdeling
Op 1 januari 2003 is het huidige erfrecht van kracht geworden. Hierin krijgt de echtgenoot die overblijft de gehele nalatenschap. Zijn er kinderen, dan krijgen zij hun erfdeel niet in handen. Hun erfdeel wordt omgerekend in een geldbedrag.
Zij krijgen daarvoor een geldvordering op de langstlevende echtgenoot.
Die vordering is voor de langstlevende echtgenoot een schuld.
De langstlevende echtgenoot kan vrij beschikken over het hele vermogen en ongestoord verder leven. Dit wordt de wettelijke verdeling genoemd. De kinderen kunnen hun geldvordering pas opeisen bij het overlijden van de langstlevende echtgenoot of als deze failliet gaat dan wel in de schuldsanering terecht komt.

Erfenis zonder testament, hoe zit dat?

Veel mensen hebben bij de notaris laten vastleggen wat er met hun nalatenschap moet gebeuren. De notaris legt dit vast in een testament.
Als er geen testament is opgemaakt, gaat de erfenis volgens het wettelijke erfrecht. De wet bepaalt dan wie van de overledene erft, in welk geval dat is en hoeveel het is. Het wettelijk erfrecht kent vier groepen. Is er een nabestaande in de eerste groep, dan geldt deze als erfgenaam.

De personen in de andere groepen komen dan niet meer in aanmerking. Niemand in de eerste groep? Dan zijn de personen in de tweede groep de erfgenaam, en zo gaat dat verder. De groepen zijn:

1. Eerste groep: de echtgenoot of echtgenote (niet van tafel en bed gescheiden) en hun afstammelingen; daarna hun (achter)kleinkinderen.
2. Tweede groep: de ouders samen met broers en zussen van de overledene (ooms en tantes) daarna hun afstammelingen (neven en nichten);
3. Derde groep: de grootouders; daarna oudooms en -tantes; daarna de achterneven en -nichten.
4. Vierde groep: overgrootouders en daarna de overige familie-leden, tot in de 6^{e} graad.

Alleen familie erft.
Belangrijk in het erfrecht is, dat er een familierechtelijke relatie moet zijn. Dat ligt niet altijd voor de hand. Een vader die een kind als het zijne heeft erkend, heeft met dat kind een familierechtelijke relatie.
Of hij ook de biologische vader is, doet er niet toe.
Let op; de familie van de erkennende vader kan dus rechten ontlenen aan de erkenning, zie de verdeling in groepen hierboven.

Ouders.
Ouders zitten in de tweede groep. Als de overledene alleenstaand is zonder (klein)kinderen, erven de ouders, broers en zusters. Iedere ouder krijgt in deze situatie minstens een kwart van de nalatenschap.
Leven beide ouders nog en de overledene heeft een broer en zus, dan krijgt ieder een kwart van de nalatenschap. Zijn er meer erfgenamen, dan gaat het anders. De ouders erven in ieder geval een kwart van de nalatenschap per persoon. De andere erfgenamen in groep twee krijgen de rest. Als de overledene geen broers of zusters (meer) heeft, krijgen de ouders ieder de helft van de nalatenschap.

Er is al een erfgenaam overleden.
Het komt natuurlijk voor dat één van de erfgenamen eerder is overleden dan de degene die bezit nalaat. Heeft de overleden erfgenaam zelf ook weer erfgenamen, dan treden zij in de plaats. In het erfrecht heeft dit plaatsvervulling. Deze plaatsvervulling gaat door tot in de zesde graad.
De overledene is bijvoorbeeld alleenstaand, met één kind. Het andere kind is al overleden. Dit kind had zelf ook

een kind. Dit kleinkind treedt dan in de plaats van zijn/haar ouder.

Het tweetrapstestament

Zonder testament bepaalt de wet wie welk deel van de nalatenschap krijgt.
De hoofdregel is dat de bezittingen en schulden van de overledene automatisch overgaan naar de huwelijkspartner, de zogenaamde langstlevende. De kinderen van de erflater krijgen op dat moment niets in handen. Hun erfenis krijgt de vorm van een geldvordering. Zij kunnen hun deel van de erfenis pas opeisen als de langstlevende echtgenoot overlijdt, failliet gaat of in de wettelijke schuldsanering terecht komt.
Of de kinderen hun erfdeel in de praktijk zullen ontvangen is niet zeker. De langstlevende kan zelf bepalen wat deze met de nalatenschap doet, opmaken bijvoorbeeld. Dit systeem levert twee vervelende bijwerkingen op:

1. de langstlevende moet over de vordering van de kinderen erfbelasting betalen als het bedrag boven de vrijstelling uitkomt. Voor de meeste mensen geldt dat de waarde van de woning de nalatenschap betreft. Met andere woorden, het geld zit in de stenen. De langstlevende heeft het bedrag voor de erfbelasting in het algemeen niet in geld beschikbaar.
2. als de langstlevende ouder overlijdt, erft het kind ‘zijn’ vordering. Het kind moet op dat moment over de vordering erfbelasting betalen. Op die manier wordt twee keer over de vordering betaald.

De wettelijke regeling laat dus gaten vallen. Dit kunt u voorkomen door een testament te laten opmaken door een notaris. In deze situaties is dan een zogenaamd tweetrapstestament een goed alternatief.
In zo’n testament bepaalt de erflater dat de langstlevende ouder in eerste instantie de enige erfgenaam is (de eerste trap).
Het testament bepaalt ook het gedeelte dat de langstlevende van de nalatenschap overhoudt en naar de kinderen gaat bij overlijden van de langstlevende (de tweede trap).

Ook bij een dergelijke regeling erven de kinderen pas echt als beide ouders zijn overleden.
Het verschil is dat de langstlevende geen erfbelasting over de erfdelen van de kinderen hoeft te betalen.
De kinderen moeten wel betalen maar pas op het moment dat zij het vermogen ook echt in handen krijgen. De kinderen betalen dan naar verhouding wel meer belasting dan wanneer de langstlevende direct afrekent. Hierna vindt u een aantal rekenvoorbeelden.

Erfbelasting en het tweetrapstestament

Erfbelasting is verschuldigd over een erfenis, maar alleen als het bedrag van de erfenis boven het vrijstellingsbedrag uitkomt. Hoe hoog die vrijstelling is, hangt af van de familieband met degene die is overleden. Komt het bedrag boven de vrijstelling uit, dan spreken wij over een belaste verkrijging. De hoogte van de verkrijging, het te erven bedrag, bepaalt de hoogte van de erfbelasting.
Voor een overzicht van de vrijstellingen en de tarieven, zie bijlage 1.
Aan de hand van voorbeelden zullen wij de werking van de erfbelasting met en zonder het tweetrapstestament toelichten.
Wij gaan uit van een echtpaar dat in gemeenschap van goederen is getrouwd en twee kinderen heeft. Het vermogen van het echtpaar bestaat uit een woning met een WOZ-waarde van € 240.000, vrij van hypotheek. Wat gebeurt er met de nalatenschap bij het overlijden van de man?

Voorbeeld 1: Geen testament
Er is sprake van de zogenaamde wettelijke verdeling. De man beschikte over de helft van de gemeenschap. Zijn nalatenschap is dus € 120.000. Hij laat drie erfgenamen achter: de vrouw en de twee kinderen. Elk van hen heeft recht op 1/3 deel van de nalatenschap dus op

€ 40.000.
Door de wettelijke verdeling verkrijgt de vrouw de woning als eigendom. Zij verkrijgt bovendien een geldschuld aan haar kinderen. De schuld is gelijk aan de waarde van het erfdeel van de kinderen, dus 2 x € 40.000 = € 80.000.
Over zowel het erfdeel van de langstlevende ouder, als de erfdelen van de kinderen moet erfbelasting worden betaald. De kinderen krijgen bij het overlijden van de eerste ouder niets in handen. Daarom moet de langstlevende de erfbelasting van de kinderen betalen. De kinderen kunnen hun erfdeel pas opeisen, nadat ook de langstlevende ouder is overleden. Daarom vindt op die erfdelen een zogenaamde fiscale afwaardering plaats. De hoogte van deze afwaardering hangt af van de leeftijd van de langstlevende ouder. Bij de leeftijd hoort een bepaalde factor. Deze wordt vermenigvuldigd met 6%. Het resultaat bepaalt het percentage waarmee het erfdeel afgewaardeerd wordt.
Een overzicht van de factoren voor de afwaardering vindt u in bijlage 2.
Stel dat de vrouw in ons voorbeeld bij het overlijden van haar man 77 jaren oud is. Bij die leeftijd is de factor 5. De afwaardering voor de erfdelen van de kinderen is dus (6 x 5=) 30%.
De berekening van de erfbelasting is als volgt:

Erfenis	Afwaardering	Vrijstelling	Verkrijging	Tarief	Erfbelasting
Vrouw: € 40.000	n.v.t.	€ 600.000	€ 0	10%	€ 0
Kind 1: € 40.000	€ 12.000	€ 19.000	€ 9.000	10%	€ 900
Kind 2: € 40.000	€ 12.000	€ 19.000	€ 9.000	10%	€ 900
Totaal te betalen door de langstlevende					**€ 1.800**

Let op; het bedrag van de afwaardering wordt opgeteld bij het erfdeel van de langstlevende. Vooral bij grotere nalatenschappen (of als de langstlevende nog jong is) kan dit tot gevolg hebben dat de totale verkrijging van de langstlevende boven de vrijstellingsgrens van € 600.000 uitkomt! In dit geval dus de € 120.000 plus twee maal € 12.000 is € 144.000

Bij overlijden van de langstlevende ouder ontstaat er een nieuwe situatie. Voor het gemak gaan wij er van uit dat de waarde van het huis ongewijzigd is.
De nalatenschap van de vrouw was € 240.000. Haar 'eigen' € 120.000 en de € 120.000 die in de nalatenschap van de man zaten. Er zijn twee erfgenamen: de kinderen. Elk van hen heeft recht op helft van de nalatenschap: € 120.000.
Voordat de erfbelasting wordt vastgesteld, mogen de kinderen eerst het volledige erfdeel na het eerste overlijden in mindering brengen. Dus exclusief de afwaardering die na het eerste overlijden heeft plaatsgevonden!

Erfenis	Eerste deel	Vrijstelling	Verkrijging	Tarief	Erfbelasting
Kind 1: € 120.000	€ 40.000	€ 19.000	€ 61.000	10%	€ 6.100
Kind 2: € 120.000	€ 40.000	€ 19.000	€ 61.000	10%	€ 6.100
Totaal te betalen door de kinderen					**€12.200**

Erfbelasting na het overlijden van beide ouders is totaal dus € 14.000.

Voorbeeld 2: Tweetrapstestament
Het tweetrapstestament ontleent zijn naam aan de omstandigheid dat het testament regelt dat de kinderen in twee nalatenschappen erven. De eerste nalatenschap na het overlijden van de eerste ouder, de tweede is de nalatenschap van de langstlevende ouder. Uitgaande van dezelfde situatie is de vrouw na het overlijden van de man de enige erfgename. De erfenis is € 120.000, het volledige deel van de man in de huwelijkse gemeenschap van goederen. Omdat dit bedrag geheel binnen de vrijstelling van € 600.000 valt, is de vrouw in dit geval geen erfbelasting verschuldigd.

Na het overlijden van de langstlevende ouder erven de kinderen een deel uit de

nalatenschap van de vader en een deel uit de nalatenschap van de moeder.
In het testament wordt hiervoor een regel opgenomen die bepaalt, dat in deze situatie de nalatenschap voor de helft uit het eerste overlijden en voor de helft uit het overlijden van de langstlevende zal bestaan.
De feitelijke situatie kan anders zijn.
Ten eerste omdat de langstlevende de nalatenschap vrij mag en kan besteden, ten tweede omdat het vermogen van de langstlevende zelf kan zijn veranderd.
Voor een juiste vergelijking gaan wij er weer van uit dat de waarde van het huis ongewijzigd is. De nalatenschap van de langstlevende is € 240.000.
De € 120.000 van zichzelf en de € 120.000 uit de nalatenschap van de man.
Er zijn twee erfgenamen: de kinderen.
Elk van hen heeft recht op helft van de nalatenschap: € 120.000.

Erfenis	Vrijstelling	Verkrijging	Tarief	bedrag
Kind 1: € 120.000	€ 19.000	€ 101.000	10%	€ 10.100
Kind 2: € 120.000	€ 19.000	€ 101.000	10%	€ 10.100
Totaal				**€ 20.200**

Erfbelasting na het overlijden van beide ouders is totaal dus € 20.200

Het voordeel van een tweetrapstestament: is dat de langstlevende na het overlijden niet met de fiscus hoeft af te rekenen over de erfdelen van de kinderen.

Het nadeel is dat het totaal van de erfbelasting (dus na het overlijden van beide ouders) vaak hoger is.

2. Beleidsmaker geeft eigen invulling aan begrip 'kwetsbare groep'

(Bron: Digitale Nieuwsbrief Zorg en Welzijn (platform voor professionals))

19-04 2010 | 02:30 | Door: Aletta Winsemius

Vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning, is het de taak van gemeenten om kwetsbare groepen te ondersteunen. Het begrip 'kwetsbaar' is echter een abstract begrip waar iedere beleidsmaker een eigen invulling aan geeft, zo blijkt uit onderzoek van MOVISIE.

Met de komst van de Wmo hebben gemeenten en welzijnsorganisaties weer meer oog gekregen voor kwetsbare groepen. Dit blijkt zowel uit de Wmo-evaluatie van het Sociaal en Cultureel Planbureau als uit het Wmo-trendrapport 2010 van MOVISIE. De Wmo daagt gemeenten uit kwetsbare groepen breed op te vatten. En om beleid dat gericht is op verschillende doelgroepen te verbinden en meer samenhangend te maken.

Literatuuronderzoek

De toegenomen aandacht op het lokale niveau heeft bij MOVISIE de vraag opgeroepen wat nu eigenlijk onder kwetsbare groepen wordt verstaan. Onderzoekers hebben literatuuronderzoek gedaan en aan dertien gemeenten gevraagd wat zij kwetsbare groepen vinden. De resultaten van beide onderzoeken worden later dit jaar gepubliceerd.

Handicap

Het onderzoek onder gemeenten laat zien dat zij geen eenduidige omschrijving van kwetsbare groepen hanteren. De ene gemeente verstaat er vooral de doelgroepen van de prestatievelden 7, 8 en 9 onder. In een andere gemeenten denken ze bij de term vooral aan mensen met een handicap of aan mensen die langdurig in de bijstand zitten. Vaak is het een abstract begrip waar iedere lezer, beleidsmaker of politcus een eigen invulling aan geeft. Verrassend is wel dat dit niet leidt tot Babylonische spraakverwarringenen. Er is dus binnen gemeenten wel een onuitgesproken consensus en een praktisch gebruik van het begrip.

Toestand
Het literatuuronderzoek levert het inzicht op dat kwetsbaarheid geen eigenschap is, maar een toestand. Dat het dynamisch is en relatief. Wat bedoelen we daarmee? Alle mensen kunnen op een bepaald moment in een kwetsbare situatie komen; een situatie waarin het moeilijk is om rond te komen, om sociale contacten te onderhouden, om maatschappelijk actief te zijn. Deze situatie kan langer of korter duren. Niet iedereen reageert hetzelfde op zo'n periode van kwetsbaarheid. Sommige mensen gaan bij de pakken neerzitten, anderen zetten alles op alles om er zo snel mogelijk uit te komen.

Beperkingen
Door het relatieve en dynamische karakter van kwetsbaarheid is het lastig bepaalde bevolkingsgroepen kwetsbaar te noemen. Er zijn wel factoren die de kans op kwetsbaarheid vergroten. De belangrijkste is dat bij kwetsbaarheid altijd sprake is van een opeenstapeling van problemen of beperkingen. Daarnaast speelt ook een (langdurige) beperkte toegang tot hulpbronnen mee. Het gaat dan vooral om beperkte financiële middelen, maar zeker ook om het onvoldoende gebruik maken van beschikbare voorzieningen. Een bekend voorbeeld is de onderbenutting van gemeentelijke regelingen die mensen met een zeer laag inkomen financieel tegemoet komen.

Verkokerd
Omdat omschrijvingen van kwetsbare groepen vaak ontbreken, is er ook beperkt zicht op de aard en omvang van kwetsbare groepen in de onderzochte gemeenten. Afhankelijk van de gemeentelijke afdeling wordt naar een deel van de problematiek gekeken: compensatie van inkomensverlies en toeleiding naar betaald werk bij Sociale Zaken, opvang van dak- en thuislozen bij Maatschappelijke Opvang en maatjesprojecten bij Maatschappelijke Diensverlening. Deze verkokering compliceert de hulp- en dienstverlening aan kwetsbare groepen. Zij hebben immers te maken met problemen of tekorten op meerdere leefgebieden. Als daar in de gemeentelijke uitvoeringspraktijk onvoldoende rekening mee wordt gehouden, is de kans groot dat hulp- en dienstverlening niet tot structele verbetering leidt.

Als bijdrage aan de ondersteuning aan kwetsbare groepen heeft MOVISIE succesvolle projecten, trainingen en publicaties gebundeld die zich richten op de ondersteuning van kwetsbare groepen. Het gaat om het aanbod verschillende organisaties. Het aanbod is geordend aan de hand van vijf thema's: activeren tot participatie, voorzieningen op maat, versterking sociaal netwerk, versterking eigen kracht en doorbreden sociaal isolement. Meer informatie is te vinden op www.movisie.nl/kwetsbaregroepen.